

השגותינו על התכנית הכלכלית לשנים 2017-18 בנושא מיסוי וביטוח לאומי בקיבוצים

אוגוסט 2016
חוזר מקצועי מספר 75/16

בהצעת חוק התכנית הכלכלית מוצעת רפורמה מרחיקת לכת במבנה המשפטי והארגוני של הקיבוץ, ובכלל זה, כינון יחסי עובד-מעביד, לכאורה, בין הקיבוץ לחבריו, לרבות עם החברים הפנסיונרים, וכן הפרטת הכנסות הקיבוץ מעבודת החברים¹.

לדעתנו, יש כאן פגיעה לא מידתית והתערבות במערכת היחסים המשפטית שבין הקיבוץ לחבריו.

על מנת להשיג את התוצאה ההוגנת והנכונה הקמנו צוות פעולה משותף, הכולל יועצים מקצועיים, מומחים בתחומם ואנו פועלים הן במישור הפוליטי והן במישור המשפטי, במשותף עם התנועות והארגונים, בכדי לייצג את המגזר הקיבוצי בדרך המיטבית.

עמדתנו בנושא מתבססת על ההיבטים הבאים:

- מסגרת הקיבוץ הינה צורת חיים שיתופית ייחודית למדינת ישראל, המבוססת על התיישבות, חקלאות, ערכים סוציאליסטיים, שוויון בין בני האדם ושיתוף כלכלי ורעיוני.
- פקודת האגודות השיתופיות הינה החקיקה הראשית העוסקת בדיני האגודות השיתופיות. מכוח פקודת האגודות השיתופיות מותקנות תקנות האגודות השיתופיות, הקובעות כללים להתנהלות האגודות השיתופיות.
- בנובמבר 2005 נחתמו התקנות ליישום דוח הוועדה הציבורית לעניין הקיבוצים המתחדשים ("ועדת בן-רפאל"). בדוח, שהגישה לממשלה, כללה הוועדה שורה של המלצות בדבר מערכת יחסי הגומלין בין הפרט, חבר הקיבוץ, לקיבוץ.

עמדתנו הינה, שהקיבוצים מבקשים לשלם מס הוגן וראוי, שמתאים לצורת ההתאגדות של הקיבוצים, כפי שנקבעה בתקנות האגודות השיתופיות וכפי שהיא קבועה בתקנוני הקיבוצים, כשותפות קיבוצית. בכל שותפות, ההכנסות שייכות לשותפות והמס משולם לפי החלק היחסי של כל אחד מהשותפים ברווחי השותפות. לדעתנו, יש להחיל עיקרון זה גם על הקיבוצים. מה שמתאים וצודק כשמדובר בשותפות של עורכי דין, רואי חשבון וכל שותפות אחרת במדינת ישראל - מתאים וצודק גם כשמדובר בשותפות של קיבוצניקים.

להלן התייחסותנו המפורטת לסעיפים השונים בהצעת החוק:

- **סעיף 1 להצעה** - סיווג אגודות שיתופיות הינו בסמכות רשם האגודות השיתופיות ולא בסמכות משרד האוצר.
- **סעיף 5 להצעה** קובע שלא ניתן יהיה לשלם לקיבוץ מתחדש גמלאות להן זכאי החבר - לדעתנו, יש למחוק סעיף זה.
- סעיף זה מתנגש עם תקנות הערבות ההדדית - היות והקיבוץ אחראי לקיום חבריו מכוח תקנות ערבות הדדית בקיבוץ מתחדש - ככל שהקיבוץ לא יקבל את הגמלאות עבור חבריו - ייווצר גרעון תקציבי בקיבוצים המתחדשים בגובה הגמלאות.
- **סעיף 6 להצעה** - לא ברור מהי כוונת הסעיף וכן אין הגדרה לחבר שאינו מן המניין.
- **סעיף 8 להצעה** עוסק במיסוי הקיבוץ השיתופי - בקיבוצים אלו לא חל כל שינוי לאורך השנים, ועדות שבחנו את מיסוי הקיבוץ השיתופי לאורך השנים (ועדת ישראל שטראוס

¹ ראו חוזרנו 68/16.

וועדת פרידה (ישראל) קבעו, כי שיטת מיסוי זו נכונה ומביאה לתשלום מס הוגן על ידי הקיבוצים. בנוסף, במדינת ישראל נותרו מספר קטן של קיבוצים שיתופיים, ולכן, לדעתנו, אין לשנות את שיטת מיסוי הקיבוץ השיתופי.

- **סעיף 12 להצעה** קובע, כי הקיבוץ השיתופי ישלם דמי ביטוח לאומי על "שוויה של אספקת המחיה בהתעלם מהכנסות" - יש בזאת כוונה, כי ישולמו דמי ביטוח לאומי על הכנסות הקיבוץ מקצבאות הביטוח הלאומי - לדעתנו, הצעה זו נוגדת את הדין הכללי, שכן גמלאות הביטוח הלאומי פטורות מדמי ביטוח לאומי.

כמו כן, הסעיף קובע, כי הקיבוץ ישלם דמי ביטוח על "שאר הנאות", כגון שווי בריכה, שווי חדר אוכל, שווי מכבסה ועוד - מדובר על הוצאות הנרשמות במסגרת הוצאות "אחזקת אדם" בקיבוץ, וכאלו משולם בגין ביטוח לאומי - ומשום כך יש בזאת כפל מס.

לגבי שווי דיור - מוצע להיצמד לעקרון, שהקיבוץ משלם את דמי הביטוח הלאומי על ההוצאות בפועל. לכן, נכון יהיה להסתמך על גובה הפחת כמדד לגובה הוצאת הדיור.

- **סעיף 14 להצעה** רואה בהעברת הכנסות החברים מעבודה לקיבוץ כהסבת הכנסה של החברים לקיבוץ - גישה זו עומדת בניגוד ובסתירה למציאות המשפטית ולמציאות העובדתית השוררת במרבית הקיבוצים המתחדשים - לפיהן, כל הכנסות החברים מעבודתם הינן הכנסותיה של האגודה. הכנסות אלה מהוות, בין היתר, את המקור למימון מיליוני השקלים, בהם מחויב כל קיבוץ לתשלומי ערבות הדדית לחברי הקיבוץ מידי שנה בשנה.

לדעתנו, כאמור לעיל, על חיוב המס להיות כמו במיסוי שותפות - דהיינו, ההכנסה החייבת תחושב וכל חבר ישלם מס על חלקו בהכנסה החייבת.

כמו כן, הסעיף קובע, כי הכנסת הקיבוץ מעסקיו תחשב כהכנסה פאסיבית - לדעתנו, קביעה זו עומדת בניגוד לדין הכללי. לא ניתן לקבוע קטגורית, כי כל הכנסה מעסק תחשב כהכנסה פאסיבית, והנושא צריך להיבחן בכל מקרה ומקרה לגופו של עניין.

בנוסף, בסעיף דרישה להוצאת תלושי משכורת לכל חברי הקיבוץ, דהיינו, לכאורה, קיום יחסי עובד-מעביד בין הקיבוץ לחבריו, לרבות עם החברים הפנסיונרים - לדעתנו, יש כאן פגיעה בחופש ההתאגדות והתערבות בוטה במערכת היחסים המשפטית שבין הקיבוץ לחבריו.

- **סעיף 15 להצעה** קובע חבות בביטוח לאומי לחברי הקיבוץ המתחדש, בגין הכנסה שמקורה בנכסי הקיבוץ המשותפים - הצעתנו, כי החיוב יהיה רק בגין הרווחים המחולקים לחברים ובכפוף לפטורים המתייחסים למקור ההכנסה, זאת בהתאם לדין הכללי.

- **סעיף 17 להצעה** קובע, כי הכנסת חברי הקיבוץ כתוצאה מחלוקת רווחי הקיבוץ תסווג כהכנסה שלא מעבודה ותחויב בדמי ביטוח לאומי - הצעתנו, כי אם המקור לרווחים אלו נובע מהכנסה הפטורה מדמי ביטוח לאומי על פי דין - היא תהא פטורה מדמי ביטוח לאומי גם בידי חברי הקיבוץ (לדוגמה, הכנסה מדיבידנד ורווח הון).

- **סעיף 18 להצעה** קובע, כי חברי הקיבוץ לא יהיו זכאים לאבטחת הכנסה - הצעתנו, כי אם מחייבים את חברי הקיבוץ המתחדש בביטוח לאומי ככל עובד - אזי הם יהיו זכאים לזכויות ככל עובד, לרבות מכוח חוק הבטחת הכנסה.